

Jeruzalem kan hierbij, gelijk we reeds opmerkten, geen sprake zijn. Er moet onderscheiden worden tusschen de heilige stad, waarin God Almachtig, doch nu zonder Tempel of Tabernakel, geestelijk zijn woonstede kiest. Ons wordt hierbij niet geopenbaard, of deze volstrekte ommekeer zich uitsluitend tot de zon, de maan en desen aardbol zal bepalen, zoodat het overige Heelal zijn eens ontvange gestalte zou behouden. Al wat desaan gaande kan gevraagd worden, boezemt ongetwijfeld ernstige belangstelling in, doch de hier ons toekomende Openbaring laat zich met deze vragen niet in, evenmin als dit geschiedde in het Scheppingsverhaal. Wie de openbaring van de Apocalypse wil doen uitkomen, gaat daarom veiligst met zich niet in zulke vraagstukken te verdiepen. Vooreerst toch sprak het vanzelf, dat Johannes zijn hoogere mededeelingen ontving in een vorm, die zich aansloot bij wat in zijn dagen, en alzoo bij hem en bij zijn lezers, de gewone wereldbeschouwing was, ook wat zon, maan en sterren aanbelangt. Dit was op zichzelf het natuurlijkst, en het derde daarom niet, overmits de openbaring van het geheim der toekomst zich geheel samentrok om het nieuwe middenpunt voor alle creatuurlijk leven, dat in het nieuwe, geestelijke Jeruzalem zou geboden worden. Hoofdzak was en bleef daarom, duidelijk en onderscheidenlijk te doen uitkomen, dat 't geestelijk thans alles vrij van alle smet, nieuw was geworden en alle menschenkind ten goede kwam, doch dat de vorm voor het uitwendige leven geheel nieuw zich voor moest doen. Dit hadden Ezechiel en Micha, die hadden Zacharia en Daniel, dit had vooral Jesaja reeds zoo klaarlijk ingezien, dat 't ons nog, bij het lezen van hun profetieën, verrast, zoo klaar en duidelijk als ze in de straks komende eeuwige inglourden. Om tweeërlei ging het ten slotte. In de eerste plaats om een gemeenschap met den Eeuwigen, zoo als die in Tabernakel en Tempel wel voorafgeschaduwd, maar nog nimmer ten volle genoten was, en in de tweede plaats om een bezit van de geschenken wereld, gelijk die in het Paradijs slechts voor een oogenblik voorafgeschaduwd was, doch hier eerst in zijn realiteit gekend en genoten kon worden. Die beide nu beelden hoofdstuk XXI en het begin van hoofdstuk XXII in schitterende beeldspraak voor ons uit, en beide moeten daarom ook in de uitlegging die ge aan h. XXII: 1-5 geeft, tot hun volle recht komen.

Dr. A. K.

„Zet uw hart op de kudden.“

Wees naarstig, om het aangezicht uwer schapen te kennen, zet uw hart op de kudden. Spreuken 27: 23.

Salomo spreekt hier in eigenlijken zin van de schapen zijner weide. Maar al te velen waren er ook in Israël, die hun kudde aan verwaarloozing blootstelden, door ze toe te vertrouwen aan zorgeloze herders. En hoetegen nu gaat Salomo in. Ook de dieren, die ons zijn gegund, zijn ons toevertrouwd, opdat we ze naar eisch verzorgen zouden. Het vogeltje in de kooi mag niet verhooren, en zoo mag ook de kudde die door ons aan den herder is toevertrouwd, geen gebrek lijden door zijn zorgeloosheid. Ook de dieren zijn Gods creaturen, en wie welk dier ook het zijne mag noemen, is geroepen het naar eisch te verzorgen. Zorgeloosheid behandelend van de ons toevertrouwde dieren, is niet maar om de schade die 't veroorzaakt, af te keuren, maar is zonde voor God. Ook het dier is Godes schepsel, ook voor de kudde en voor het vogeltje heeft 't Gode beaagd, het onontbeerlijk voedsel te geven. En daarom, wie zich het recht aanmatig, om een kudde schapen tot de zijne te maken, of het vogeltje, om zijn zang, in de kooi op te sluiten, staat van Godswege onder de verplichting om er voor te zorgen, dat hun niets ontbreekt. Vanwaar de Salomonische roepstem: „Zet uw hart op de kudden!“ Van Godswege zijn ze ons toevertrouwd, en daarom naar Gods heilig gebod zult ge ook voor uw kudden zorgen.

Doch geldt dit van de schapen onzer weiden en van het zangvogeltje dat ons de eenzaamheid verzaagt, dan geldt geheel ditzelfde natuurlijk in nog veel inniger zin, en in veel hooger mate, indien niet de creaturen Gods uit de dierenwereld, maar ook uit de wereld der menschenkinderen ons zijn toevertrouwd en onder onze hoede verkeeren. Geheel hetzelfde is daarom van toepassing op een vader of moeder aan wie God kinderen schonk. Doch hierbij blijft 't niet. Op allerlei wijze zijn kinderen of volwassene aan ons toevertrouwd. Denk slechts aan de scholen, waarop onze kinderen onder de hoede van den leermeester verkeeren. Denk aan de gehuurde loondienaren in uw huis of in 't ambacht, of op 't kantoor, of zelfs op 't schip dat de golven doorklieft.

Waar ook kinderen der menschen aan onze hoede of onze zorg zijn toevertrouwd, is alle gemis aan goede zorg zonde voor Gods aangezicht. Al wie in ons leven ons ondergeschikt of aan ons toevertrouwd is, komt onder 't Goddelijk toezicht tot ons. Dit stelt ons eischen, dat schep zeer ernstige verplichtingen. En van alle zulke verhoudingen geldt 't, dat we die verzorging niet machinaal noch oppervlakkig zullen laten toegaan, doch dat bij dit alles de regel zal gelden: „Zet uw hart op de kudde“, zoo dat we innerlijk besefsen mogen, dat hier sprake is van rekschap jegens onzen God.

Met name nu geldt dit ook op geestelijk terrein. Gedurig toch wordt in de Heilige Schrift de geestelijke verhouding tusschen een priester, een leeraar of een voorganger en de geloovigen van zijn kerk vergeleken met een herder die zijn kudde weidt. Hoe breed zelf heeft, blijkens het tiende Kapittel van Johannes' Evangelie, de Heere Jezus dit beeld niet uitgewerkt.

In krasse, scherpgeteekende trekken zelfs heeft de Christus ons door dit beeld de geestelijke zorg voor hen die ons zijn toevertrouwd, op 't hart gebonden. „Voortwaart, voortwaart, zeg ik u allen, die niet ingaat door de deur der schapen, maar van buiten inklinkt, is een dief en moordenaar!“ En in hetzelfde verband sprak de Heere 't uit: „Ik ben de goede Herder, en de goede Herder stelt zijn leven voor de schapen. De

huurling daarentegen vliedt, overmits hij een huurling is en heeft geen zorg voor de schapen.“ „Herder“ is daarom de naam en eereitel dien ook de Dienaar des Woords in de Gemeente van Christus draagt. Hij is herder en leeraar, en juist in dien eernaam van „herder“ ligt de ietere verplichting uitgedrukt, die op ieder Dienaar des Woords rust. De jammer is nu maar, dat de Dienaar des Woords, althans in de steden en in de groote dorpen, een niet te verzorgen kudde zich zag toevertrouwd, en maar al te vaak zich de zorg niet opgedragen over een menschenmassa, veel, veel te groot, dan dat hij ook maar van aangezicht elk schaapke van zijn kudde kenzen zoude. Bij al zulke wanverhoudingen is er van teedere geestelijke verzorging dan ook geen sprake. De herder kent de schapen zijner kudde niet, en voor zooveel hij ze nog bezoekt, blijft 't bij geheel nitwendige kennismaking, waarbij van een indringen in de ziel en van een geestelijke leiding in de verte geen sprake kan zijn. Meer dan een paar duizend personen kan niemand voor zijn rekening nemen. En de droeve uitkomst is dan ook maar al te vaak, dat alle leederder, geestelijk contact tusschen den herder en de schapen zijner kudde ten eenenmale ontbreekt.

En jammerlijkerwijze volgt hierbij maar al te vaak een tweede kwaad, doordien de geestelijke die herder kent, geen herder is, en wie geacht wordt tot de kudde te behooren, welget als een schaapke in de kudde mee te tellen.

Het eerstbedoelde evel bespeurt men gedurig bij predikers, die zich met allerlei niet ambtelijk arbeid bezig houden, en hierdoor feitelijk de zielen van hun gemeentelieden verwaarlozen. Dienaren des Woords, die wel voorkomend en welwillend jegens hun gemeentelieden zijn, maar zich om hun geestelijken welstand o, zoo weinig bekommeren. Niet alle bezoeken slijdt dit daarom af, maar hoe vaak zien men niet, dat zelfs dit bezoek meer maatschappelijk dan geestelijk verkeer zoekt, of ook dat men wel met het hoofd der geminnen zich inlaat, maar voor de kinderens geen hart heeft, en met name het dienstpersoneel veronachtzaamt.

Nu zal men, zoo men de toestanden en verhoudingen kent, hierover niet aanstands te hard oordeelen. De tijd is beperkt, de zorgen ook buiten het huisbezoek zijn vele. En het kan niet anders, of men legt er zich op toe, om ook buiten de Gemeente met de machtsche levensbeweging mee te leven. Doch juist daarom is het zoo hoognoodig, dat de Gemeente naar eisch en naar behoren in de behoeften van haar leeraars voorzie, en hen in staat stelde voor zichzelf, voor hun gezin, en zelfs voor hun bockerij althans het hoognoodige te kunnen beschikken. Paulus' voorbeeld kan hier nimmer gelden, wijl de gewone herder en leeraar geen openbaringen ontvangt gelijk die aan den man van Tarsen te beurt vielen. De leeraar van thans moet in staat zijn, steeds dieper in de waarheid in te leven, en daarom ook is het bezit van een bockerij, die hem meer licht kan verschaffen, zoo hoognoodig.

Een Gemeente nu of een Kerkeraad, die den „herder en leeraar“ niet in staat stelt aldus werkelijk mee te leven met de studieontwikkeling, staat wegens ergerlijk verzuim schuldig voor God.

Doch nu mag ten slotte evenmin verzwegen, dat er maar al te vaak ook een leeraar wordt gevonden, die zich aan zijn gemeente niet hecht, die de zielen van zijn kudde niet op 't hart draagt, er bijna los van is, en als hij moegen den dag voor een betere plaats van hen scheiden kan, van de hem toevertrouwde kudde wegtrekt als ware hij nimmer haar herder geweest.

Maar al te weinig merkt men dan ook, dat een herder die elders naar een rijkere plaats beroepen wordt, die tot hem komende roepstem afwijst, omdat hij te deeder en te innig zich aan de zielen van zijn gemeente verbonden gevoelt. Ja, de gevallen ontbreken niet, dat schier alle gehechtheid aan de hun toevertrouwde kudde zoo ten eenenmale ontbreekt, dat hij zich om haar geestelijk welzijn niet bekommert, en enkel formeel, zoolang 't niet anders kan, als leeraar van zulk een gemeente dienst doet.

Dit alles nu komt eeniglijk voort uit wat Salomo in den gewonen herder waakte, „dat hij zijn hart niet op zijn kudde zet.“ Dan toch bestaat er wel een uitwendige, officiële betrekking tusschen leeraar en Gemeente, maar 't hart spreekt niet mee, 't hart van den leeraar dringt niet in de harten zijner kudde door, en de geestelijke band, die beide aan moet binden, ontbreekt vaak geheel.

Nu zeggen we niet, dat hier geen verontschuldigen voor kunnen treden. De plaats waar men staat, kan te ver afgelegen zijn, het kan aan goede hulpe van ouderlingen en diakenen ontbreken, de kerkelijke middelen kunnen al te gering zijn, of ook het sociale leven kan door vernielende insluipels zijn aangetast, zoodat men er zich niet tegen opgewassen gevoelt. Op dit alles mag en moet gelet worden. Wat alleen niet mag, en steeds onverbiddelijk moet bestreden worden, is, dat de herder der Gemeente te midden van zijn kudde zou verkeeren, zonder haar zijn hart te geven. Wie hieraan schuldig staat, kan geen zegen ontvangen op zijn arbeid van den Herder die hem tot die kudde zond.

Dr. A. K.

Amsterdam, 29 November 1918.

Wie vreesde, dat in Amsterdam, de hardader van ons land, rood het van oranje gewonnen had, is gelukkig bedrogen uitgekomen. De blijde intocht van onze Vorstin j. Zaterdag in hare hoofdstad, gaf aanleiding tot een zoo geweldige uitging van geestdrift en liefde voor ons Oranjehuis, als in ons kalme en bedaalde Nederland nog zelden is gezien. Zelfs de schitterende betooging op het Malieveld in 't Gravenhage werd er schier in de schaduw door gesteld.

Ook in Amsterdam ging de stoot uit van de Christelijke arbeidersverenigingen, die, na eerst in het Concertgebouw een samenkomst te hebben gehouden, in een optocht van zestig duizend man met wapenende banieren en onder het zingen van nationale liederen zich naar het Paleis begaven om hun hulde en trouw aan onze Vorstin te betuigen. Maar het voorbeeld onzer Christelijke verenigingen sleepte de bevolking mede, die in dichte drommen naar den Dam optoog om in een jubelend Oranje Boven haar liefde voor onze Koningin te uiten. Zoo werd de betooging een nationale. En het heerlijkste was, dat deze uitging niet gemaakt was, maar geheel spon-

taan was geboren en als van zelf uit de volksziel opwilde. De Gemeenteraad had de Koningin niet uitgenoodigd. De socialistische wethouders schitterden door afwezigheid. De Burgemeester kwam ten paleis, maar hield een rede, waarin alle bezieling gemist werd en die toonde, hoe weinig deze Burgervader verstaat, wat er in het hart van Amsterdam omgaat. Maar het volk zelf jubelde en juichte; het was bijna dronken van geluk en vreugde; het verdroog zich om de Koningin te zien en zijn liefde voor haar te uiten; het spande niet alleen de paarden van haar wagen, maar had haar zelf op de handen willen dragen, en het werd niet moede, altijd weer en telkens opnieuw haar toe te juichen. Nooit is er hartelijker en inniger ontmoeting tusschen Volk en Vorstin geweest dan op dit oogenblik. De donkere schaduw, die op ons volk rustte, was weggetrokken; de Oranjerijk brak weer in volen luister door de wolken heen. Geen schooner hulde kon aan onze Vorstin worden gebracht.

En wie dacht er aan, dat nog maar enkele weken geleden een andere vrouw, Mevrouw Roland Holst, in ditzelfde Amsterdam op een wagen was rondgereden, de roode revolutievlag in de handen, door haar partigenooten omstuwd, terwijl zij alle furie uit de Parijse Gemeente het volk met doofstijf taal tot den opstand opwekte, tot dat zij, haar keel heesche geschreeuwd, amechtig neerzakte.

Welk een tegenstelling tusschen deze vrouw, die alle vrouwelijkheid had uitgeschud en in wilden hartstocht den fakkel der revolutie wilde werpen in ons staatsgebouw, alleen om haar partij te doen zegevieren, en onze vrome Vorstin, die met tranen in de oogen God dankte, dat de ellende van een revolutie haar volk bespaard bleef, en heel de natie oerleefde met haar alle kracht te wijden aan het geluk en den opbloei van het „lieve vaderland.“

Is het wonder, dat toen Amsterdam zijn Vorstin maar weer zag, de liefde voor Oranje, die te sluimeren scheen, in lichtelae ontvlamde en zoo krachtig en bezielend zich uitte? Geldt niet ook van onze Koningin, maar dan in zooveel schooner zin dan het door Caesar werd bedoeld: ik kwam, ik zag, ik overwon!

Daarom kan onze Koningin niet beter doen dan in deze dagen zich overal aan ons volk te vertoonen. Het zal haar dan blijken, dat niet de Internationale, maar het vrome Wilhelmus van Nassauwen nog altoos de diepste uiting van ons volksziel is gebleven. Het Oranje Boven komt, als de jubelkreet van een verlost volk, haar overal tegemoet. Want, indien de historie deze dagen ons iets geleerd heeft, dan is het wel dit, dat het verbond tusschen God, Nederland en Oranje, door Willem den Zwijger gesloten, nog altoos vast staat. Wat Nederland naast God aan Oranje te danken heeft, vergeet het daarom nooit.

Sectarisch.

Zoolang het revolutiegevaar ons volk bedreigde en ook de liberale pers uitnemend goed inzag, hoe tegen dit gevaar de krachtigste tegenweer school in de besliste actie van ons Christelijk volk, werd aan die actie een belangstelling gewijd, die men anders van deze zijde niet gewend is. In breede kolommen werd verslag gegeven van alle vergaderingen door Christelijke mannen belegd. Hun bezielend woord werd met waardering door de liberale pers overgenomen en onder het volk verspreid. Het flirten met het Socialisme was uit, en men voelde blijkbaar bij het Christelijke volk zich toch veiligst.

Maar nauwelijks was het gevaar voorbij, of de liberale pers begint reeds uit een anderen toonaard te zingen. De warme gehechtheid aan Oranje, die juist in deze Christelijke kringen zoo diep geworteld bleek, heet nu een gevaar. De Koningin als hoofd van den Staat moet boven alle partijen staan. Het is misbruik, wanneer een politieke partij Nederland en Oranje tot leuze voert. Zelfs werd in een correspondentie van de *Nieuwe Rotterdamse Courant* de machtige betooging te Amsterdam sectarisch genoemd, omdat zij van de Christelijke verenigingen uitging. Het is hetzelfde woord, waarmede in de liberale pers ook voortdurend onze Christelijke school gebrandmerkt wordt. De nationale school is de Staatsschool, waar de eenheid van ons volk uitkomt. De Christelijke school, die de natie splits in geloofsverschillen, heet de *secte-school*. Waarop Groen van Prinsterer reeds terecht opmerkte, dat juist de Staatsschool de secte-school der moderneren was en de Christelijke school de nationale school bij uitnemendheid.

Tegen het misbruik, dat de liberale pers met deze woorden secte en sectarisch drijft, kan dan ook niet ernstig genoeg worden geprotesteerd. Niet alleen omdat dit woord secte een zeer hatelijken klank heeft, maar vooral omdat het op politiek gebied niet thuisloof. Secte is een woord aan het kerkelijk leven ontleend. Het doelt op een kleine, onbetekenende groep, die niet om diep ingrijpende principieele geloofsinzichten, maar om allerlei eigendommelijke meningen zich van de Kerk afscheidt, de eenheid der Kerk verbreekt en haar afwijkende meningen tot een alleenzalmakend dogma verheft. Niemand zal van de Roomsche, de Lutherse of de Gereformeerde Kerk als een secte spreken. Secten zijn de Wederdoopers, de Davidjoristen, de Kwakers, de Apostolischen, de Sabbathisten enz. Maar op politiek gebied heeft dit woord geen zin of betekenis, omdat men hier geen Kerken heeft, maar politieke partijen. Zelfs de kleine groepen, die zich van grotere politieke partijen afscheidden, worden geen secten genoemd. En nog veel minder denken wij er aan, de Liberalen, de Socialisten of Vrijzinn-

democraten een secte te noemen. Met welk recht noemt men dan van liberale zijde wel de partijen, die voor Christus opkomen, een secte?

Niet alleen echter dat dit woord op politiek gebied geheel misplaatst is, er ligt ook iets beleedigends en krenkends in, wanneer men het toch gebruikt om daarmee aan te duiden, wat van Christelijke zijde uitgaat. Toen het Christendom pas opkwam en stond tegenover den *heidenschen* staat, heette het Christendom een *secte*. Maar in een Christelijk land als Nederland, dat aah het Christendom zijn bestaan en onafhankelijkheid te danken heeft, is het al te dwaas, op dit Christendom het woord secte toe te passen. Wie dit toch doet, toont daarmee alleen, dat hij in zijn hart een paganist is.

En wat de zaak zelf betreft, is het zeker volkomen juist, dat in Nederland de Koningin boven de politieke partijen staat en het zelf niet wenschelijk zou wezen, dat evenals in onze vroegere Republiek de naam van Oranje aan een bepaalde politieke partij verbonden werd. De tegenstelling van patriotten en orangisten wenschen we niet terug. Er zou daarin, zooals de historie maar al te droef geleerd heeft, zelfs een zeer ernstig gevaar voor het Huis van Oranje kunnen schuilen. Oranje moet de leuze zijn, die heel ons volk verbindt, niet die ons volk in twee groepen splitst.

Maar dit neemt niet weg, dat de revolutionaire beweging die ons land bedreigde, zeer bepaald ook tegen het gezag van onze Vorstin was gericht. Het voorbeeld van Duitschland, waar de uitroeping der socialistische republiek tot gevolg had, dat alle vorsten ontreukd werden, had ook hier aanstekelijk gewerkt. Wat Ibsen in zijn *Bond der jeugd* aan den volksdemagoog Steinhoff op de lippen legt, was ook hier het parool der socialdemocratie geworden: „Ik droomde eenmaal, dat op aarde de dag van het gericht was gekomen. Ik vermocht de geheele oppervlakte der aarde te aanschouwen. Er was geen zon, alleen een geelachtig onweerslicht. Toen bruisde de stormwind. Hij kwam uit het Westen en veegde alles met zich voort, eerst het dorre loof, dan de menschen. Eerst zagen zij er uit als burgers, die in den wind hun hoed achterna liepen. Maar toen zij naderbij kwamen, bleken het Koningin en Keizers te zijn. En datgene wat zij achterna liepen en waarnaar ze grepen en wat ze telkens meenden te grijpen, maar nooit bereikten, dat waren kronen en rijksappels. Honderden en honderden kwamen voorbij, en niemand wist, waarom het ging. Maar velen jammerden 'en weeklaagden: vanwaar die ontzettende storm? Toen luidde het antwoord: Eene stem weerklonk en die stem wekte zulk een echo, dat daardoor de stormwind werd opgewekt. Meende de leider der socialdemocratie, ten onzent niet, dat die éene stem, d.w.z. de zijne, ook hier weerklonken had en den storm, die kronen afwerpt, onttekend had?“

Tegen dien storm, nu, heeft heel ons Christelijk volk zich verzet, en het is daaraan in de eerste plaats te danken, dat de orkaan der revolutie niet over ons is heengegaan, niet op onze erve is losbarsten. Ons Christenvolk heeft als één man om den troon van Oranje zich geschaard, niet om Oranje voor één politieke partij op te eischen, maar omdat ons Christenvolk opkwam voor het hoog gezag, dat God Almachtig op onze Vorstin gelegd heeft. Tegen de revolutie bleek ook nu het machtigste wapen het Evangelie. Zonder den krachten invloed, dien dit Evangelie nog onder onze Christelijke arbeiders uitoefent, zou het socialistisch complot zijn geslaagd.

Het is daarom geen sectarisch drijven, wanneer ons Christenvolk, zoowel Protestantisch als Roomsche, in deze dagen voorop wil gaan om zijn hulde, trouw en liefde aan onze Vorstin te toonen. Wil de breede massa van het volk zich daarbij aansluiten, zoodat gelijk te Amsterdam en te Rotterdam de betooging een nationaal karakter krijgt, zoo zal ons dit te lever zijn. Maar daarop wachten, willen we niet. We willen toonen aan onze Vorstin, dat zij ook in de toekomst op ons Christenvolk in den strijd tegen de revolutie rekenen kan.

Onze groote steden.

Omdat het revolutiegevaar dat ons dreigde, door Gods genade nu is afgewend, mogen we niet aan lichtzinnige zorgeloosheid ons overgeven en meenen, dat we voor de toekomst veilig zijn.

De volkgunst sloeg om. Er kwam weer een krachtige opwaking van liefde voor onze Koningin. Wie het thans waagde ook maar een hand naar haar uit te steken, zou door het volk verscherd worden; Alleen, wie op die volkgunst bouwen wilde, zou bedrogen uitkomen.

Hetzelfde Jeruzalem, dat den éenen dag Christus het Hosanna toeriep, eischte den volgende dag zijn kruisdood.

Niet ernstig genoeg kan er daarom op gewezen worden, dat duurzame verbetering alleen dan mogelijk is, wanneer de macht van het ongelooft in onze groote steden wordt gestuit.

Niet in het platteland, maar in onze groote steden schuilt het gevaar.

Hier staat de Christelijke Kerk schier machteloos tegenover den wassenden stroom van het socialisme, dat al meer de arbeiders in beslag neemt en al verder hen van het Christendom afvoert.

Wat daarom dringend noodig is, is tweemaal.

Vooreerst, dat er een veel krachtiger actie gevoerd worde dan dusver, om ook onze groote steden aan voldoende Christelijke onderwijs te helpen.

De neutrale staatsschool is almeer ge-

bleken de kweekschool van het socialisme te zijn.

Tegengif kan daartegen alleen in de Christelijke volksschool worden geboden. Moge daarom de Regering zoo spoedig ons mogelijk door een ruimere subsidie het mogelijk maken, dat ook in onze groote steden het aantal Christelijke volksscholen minstens verdubbeld wordt.

Het is thans niet meer een quaestie van alleen recht te doen aan de Christelijke ouders, die een Christelijke school voor hun kinderen begeren.

Het Staatsbelang zelf wordt het best gediend, wanneer de Christelijke School zich almeer uitbreidt en de school van heel het volk wordt.

De geest van de revolutie kan alleen door het Evangelie worden uitgebannen.

Het woord van Dr. Costa heeft ook voor onze dagen zijn betekenis niet verloren:

Bouwt scholen, in wier school het Evangelie leert, uit bij- en ongelooft een dierbe jeugd behoudt.

Om het behoud van ons volk moet het ons te doen zijn, wanneer we met een veerkracht en energie als nog nooit getoond is, op de oprichting van Christelijke volksscholen in de steden ons toelagen.

Maar niet minder is in de tweede plaats noodig, dat onze Christelijke Kerken zelf in de groote steden uit haar lethargie opwaken en eindelijk toonen te verstaan, wat de nood der tijden eischt.

Dat de Christelijke Kerk in de groote steden geheel haar invloed op het volk verloor en almeer in een hoek gedrongen werd, ligt aan tweeërlei.

Vooreerst daaraan, dat deze Kerken nog altoos vasthouden aan de massale en ongedeelde Kerk. Elke band met het volk zelf ontbreekt daardoor. Er is van herderlijk toezicht op en saamleven met de gemeente geen sprake. Men heeft predikanten, die preeken voor een groote of kleine schaar, maar een gemeente heeft men niet.

Reeds voorlang is er daarom op gewezen, hoe alleen afdoende hulp kan geboden, wanneer met dit stelsel van de massale stadkerken wordt gebroken, en de stadkerken in parochiekerken verdeeld worden, waardoor toezicht op de gemeentelieden mogelijk wordt en er een band tusschen predikant en gemeente kan ontstaan.

Zal men na nog langer, uit puur conservatisme, blijven wachten, of zal men den moed hebben om te breken met een stelsel, dat zoo droeve gevolgen voor de Kerk heeft gehad?

En in de tweede plaats mag de Kerk niet langer de oogen sluiten voor het feit, dat zij niet meer staat tegenover een Christelijke bevolking, die in haar geheel nog tot het Christendom behoort en vanzelf onder de prediking des Woords komt om daar beaard te worden.

Dat nog te wanen, is het voeden der leugen.

Al mag nominaal nog het grootste deel der bevolking tot de Christelijke Kerk behooren, feitelijk is verreweg het meerder deel geheel van de Kerk afgestorven, denkt aan geen kerkbezoek en leeft in heidenom voort.

De Kerk kan daarom in de groote steden niet volstaan met de gewone prediking des Woords in de kerkgebouwen, maar ze zal den Evangelisatie-arbeid met alle kracht ter hand moeten nemen. Het zal een actie moeten worden die onder vaste leiding staat, die een heiliger van hulpmachten zal noodig hebben, die heel de stad in deelen zal moeten verdeelen, en aan ieder dan zijn taak in elk deel zal moeten aanwijzen.

Zulk een Evangelisatie-arbeid zal schatten geld kosten, en men kan daarbij niet, als bij de Christelijke scholen, op steun van den Staat rekenen. Maar toch mag de Kerk voor deze offers niet terugdeinzen. Anders verspeelt ze haar invloed op het volksleven geheel en laat dit aan de bewerk van socialisme en anarchie over.

Of het nog mogelijk zal wezen de name-looze schade, die de Kerk door haar verzuim teweeggebracht heeft, weer in te halen, weten we niet. Maar in elk geval dringt de nood, om geen oogenblik langer te wachten, maar met krachtige hand aan te grijpen, wat men doen kan om nog erger schade te voorkomen.

Rusland eerst en nu Duitschland doen zien, wat er van de Kerk terecht komt, als het socialisme zegeviert.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

Het Bestuur der Scholen met den Bijbel te Kootwijk zoekt den vrienden van het Christelijk onderwijs om, in deze zoo moeitelijke tijden, onze scholen te Kootwijk en te Kootwijkerbroek, die zoo dringend behoefte aan steun hebben, niet te willen vergeten. Dat de Heere, — Wiens zaak ook deze scholen zijn, — de harten neige en mochten er nog eens enkelen gevonden worden, die zich gedrongen gevoelden, gelet op bijzondere zegeningen, door God hen in deze tijden geschonken, ons door een dankoffer te verblijden.

Het Bestuur voornemens, Dr. J. H. HOUTAGERS, Voorzitter, A. v. D. TOP, Secretaris.

Kootwijk, 26 Nov. '18.

Leestafel.

J. C. RULMANN, Dr. F. L. RUTGERS in zijn LEVEN EN WERKEN GESCHIEDT. Drukkerij Libertas. 1918. Rotterdam.

V.

In dit mijn voorlaatste artikel over Dr. RULMANN's boek wil ik eerst nog refereeren omtrent heigen er in vermeld staat van Dr. RUTGERS' arbeid, toen hij nog predikant te AMSTERDAM was, ten behoeve van het „stichtingsplan“.

En die arbeid is dan, gelijk mij weer na

lezing 1 een van

Van Dr. Bro Als 1 NEDERL. 31 Oct. plan, 7 sprake weigden vinden, richte 1 ONDERW. privaat-4 om, 304 te geve CANNED get ric heogteer aanstoot tusschen 1 WAARH. bock of breede meer vi punt van lijk ver 1 U besc wj voor hebben, u, meer n blik den onkeiba wijt, da milder 1 der beh ook die 1878 ov nen ten artikel 9 lezenawa Maar, arbeid, was, tot het boek Was 1 het „stik eener Vj op den 1 (p. 72) solidere werden 1 om, bijg Mr. Da adviseurs geredee Dr. Ru. nent tale (de conc eene. (p. Op de in KUNST stichtings langstelt teerde ve behoudt vastgestel genomen aan de 6 seerd we stelde Dr RULMANN om in e eeniging invloed voor het was de nadat hij wie van 1 het stich moelijk het gezin de moed KUYPER school, 1 kunnen 1 p. 78 en 1 p. 79 en 1 verbonden Zoo wa reformeert RULMANN stichting. besluit d 1879, „d overleg m zouden bi d.a.v. tot met ingan em. predi der State predikant. Dat de voegt de zelspreke cieel was Universite nog meete Op de stuk waar gehandeld deze op vertreeg, met de o kerk te A Slechts is Dr. Ru Maar hoe en helder als proev mediaties (p. 85), was hij in wel. En, geestelijke Hoogteera van een niet op der Hoofdat leven en 1 was wel c de Univer zijn amht nog gesit hoofdstuk als SCHOOT Ook deze opbouw en Van op opbouw d ningen en 1 de instruct bij wie d berust, en vergadering RUTGERS 1 Van op hi, toals

isme
in de
heden.
oedijk
ie het
groote
holen
le van
telijke
r hun
best
chool
van
door
oren:
Evan-
out
eugd
adt.
et het
veer-
toond
volks-
plaats
zelf in
waken
at de
groote
volk
angen
n nog
e zelf
leente
e, die
chaar,
gewe-
oden,
assale
stads-
vden,
leden
schen
con-
den
stel-
Kerk
Kerk
feist,
niet
nog
anzel
om
n der
deel
e be-
erder
lenkt
iden-
eden
g des
e zal
racht
actie
iding
hten
id in
ieder
aau-
chat-
niet,
teun
g de
zen.
e het
swer-
ame-
ver-
in te
geval
nger
aan
nog
doen
omt,
K.
el te
Thre-
oete-
n te
oefte
Dat
zijn,
eena
ngen
door
door
rr.
IJUN
rtas.
ALL-
om-
RUT-
TER-
lan-
e na

lezing van de bladzijden 74 en 84 bleek, deels een van afweer, deels een van opbouw.

Van afweer allereerst in zijn polemiek met Dr. Bronsveld, predikant te Utrecht. Als gevolg van het op de vergadering der Ned. Herv. Predikantenvereniging van 31 Oct. 1878, waar tegenover het aanvullingsplan, Rutgers liet stichtingsplan had ter sprake gebracht, en de kleinste helft der aanwezigen zich voor het aanvullingsplan had laten vinden, was in 1880, door een inmiddels opgerichte Vereniging voor Hooger Godgeleerd Onderwijs, Dr. Bronsveld te Utrecht als privaat-docent aangesteld. En wel bepaaldelijk om, zooals er als op p. 74 staat: "sonderwijze te geven in de dogmatiek, tegenover Prof. Gannekruit, een beslist aanhanger der Groninger richting, wiens benoeming tot kerkelijk hoogleraar in het orthodoxe Utrecht grooten aanstoot had gegeven. Van die polemiek welke tusschen de beide heeren in de Stemmen voor Waarheid en Vrede gevoerd werd, biedt het boek op p. 74-76, door het inlasschen van breede citaten, een duidelijk overzicht. Onder meer vindt men daar een, op het ierisch standpunt van Dr. Bronsveld, zeker niet onbegrijpelijk verwijt aan Dr. Rutgers van deelen inhoud: "U beschouw ik als een der personen, aan wie wij voornamelijk de doewe scheuring te wijten hebben, waarover thans de gemeente treurt... In u meer nog dan in Dr. Kuyper, zie ik op dit oogenblik den man, die de breuke tusschen broeders onheilbaar tracht te maken." (p. 76). Een verwijt, dat Rutgers, van zijn standpunt niet minder begrijpelijk, niet onbeantwoord liet. Verder behoort tot Rutgers' arbeid van afweer ook diens artikel in de Heraut van 22 Dec. 1878 over het verschil tusschen de bekende plannen ten behoeve van Hooger onderwijs, in welk artikel op p. 79-84 weer breede en nog altijd lezenswaardige citaten worden gegeven.

Maar, gelijk ik opmerkte, ook van Rutgers' arbeid, toen hij nog predikant te Amsterdam was, tot opbouw van het stichtingsplan, vermeldt het boek. Was reeds in October 1878, als gevolg van het stichtingsplan, besloten tot het oprichten eener Vereniging voor Hooger Onderwijs op den grondslag der Gereformeerde beginselen, (p. 72) en in door een voorlopig comité con-solideerde dit plan zich al meer. In dit comité werden Dr. Kuyper en Dr. Rutgers benoemd om, bijgevaan door Professor De Geer en Jhr. Mr. Dr. Savornin Lohman, als rechtsgeleerde adviseurs, de Concept-statuten der Vereniging in gereedheid te brengen. In dit comité fungeerde Dr. Rutgers als voorzitter, en met het eminent talent dat hij daarvoor bezat, legde hij (de concept-statuten) als mozaiek zoo keurig in een. (p. 77).

Op de door Rutgers 5 Dec. 1878 te Utrecht in Kunsten en Wetenschappen bijeengeroepen stichtingsvergadering werd door een 40-tal belangstellenden tot de oprichting der geprojecteerde vereniging besloten en de concept-statuten, behoudens kleine redactiewijzigingen, definitief vastgesteld. Eindelijk werd een circulaire aangenomen, die over de voorgenomen stichting aan de Gereformeerde in den landt zou gedra-seerd worden. "Dit machtig-aangrijpende stuk stelde Dr. Kuyper op. Deze toet", zoo schrijft Rullmann op p. 78, "was de aangewezen man om in een publieke acte de geboorte der Ver-eeniging den volke kund te doen. De arbeid en invloed van Dr. Rutgers daarentegen bleef voor het groote publiek meest verborgen. Hij was de stille kracht der Vereniging". En nadat hij op p. 77 reeds geschreven had: "En wie van hen beiden het meest gedaan heeft aan het stichtingswerk der Vrij Universiteit, valt moeilijk te zeggen. Want wie doet meer voor het gezin, de vader, die buitenshuis arbeid, of de moeder die binnenshuis alles regelt? Dr. Kuyper nu was de vader van deze Hooge-school, Dr. Rutgers zou men haar moeder kunnen noemen". — verliet onze biograf op p. 78 en 79 in bijzonderheden, hoe Dr. Rutgers ijverig en met al de besnoeringen daaraan verbonden, de correspondentie voerde".

Zoo was dan de Vereniging van H. O. op ge-reformeerde grondslag gesticht. Op p. 84 wijst Rullmann er op, dat ook de voorgenomen stichting der School werd bespoedigd door het besluit der algemeene vergadering van 4 Juni 1879, "dat Directeuren der Vereniging, in overleg met Curatoren, een tweetal hoogleraren zouden benoemen en welk besluit in September d.v. tot uitvoering kwam door de benoeming, met ingang van 1 Nov. e.k., van Dr. A. Kuyper, em. predikant en oud-lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en Dr. F. L. Rutgers, predikant te Amsterdam".

Dat de beide heeren die benoeming aannamen, voegt de Schrijver er aan toe, lijkt ons thans van zelfsprekend, "maar destijds was het een finan-ciëel waagsstuk, want de geldmiddelen om de Universiteit in stand te houden, moesten toen nog meerendeels gezocht".

Op de laatste drie bladzijden van het hoofd-stuk waarin over Dr. Rutgers als Predikant gehandeld wordt, vinden wij nog vermeld, dat deze op 15 Nov. 1879 emeritaat vroeg en verkreeg, en den 20 Nov. uit 1 Petr. V:15: "Zijt met de ootmoedigheid bekleed", in de Wester-kerk te Amsterdam afscheid preekte.

Slechts 14 maanden, zoo vinden wij dat verder, in Dr. Rutgers dienstloosheid predikant geweest. Maar hoe wel, "het Woord Gods op klare en heldere wijze wist uit te leggen", waarvoor als proeve dan naar een 10-tal tot Heraut-mediaties verwerkte preken worden verwezen (p. 85), "kanselredenaar", zegt zijn biograf, was hij in geen deel. Dit wist hij zelf ook wel. En bovendien kostte het hem groote geestelijke inspanning om te preken. Eenmaal Hoogleraar, het hij zich zelden tot het vervullen van een preekbeurt bevegen. Zijn kracht lag niet op den kansel, maar op den kathedraal." (p. 85).

Hoofdstuk IV heet Dr. Rutgers in zijn leven en werken als HOOGLERAAR. Zijn optreden was wel onder singuliere omstandigheden, want de Universiteit waaraan deze hoogleraar met zijn ambtgenoot Kuyper zou doceren, moest nog gesticht. Terecht opent de biograf dit hoofdstuk dan ook met een § over Prof. Rutgers als SCHOOLSTICHTER.

Ook deze zijn arbeid is daarbij weer een van opbouw en verweer. Van opbouw, want "heel de architectonische opbouw der hoogeschool met al haar verordeningen en regelingen, zooals het School-reglement de instructie van Curatoren en die van Directeuren, bij wie de bestuursbehoofden over de School berust, en het reglement voor de algemeene vergaderingen, is vooral het werk van Prof. Rutgers geweest." (p. 87).

Van opbouw, maar ook van afweer, doordat hij, zooals Rullmann het niet onaardig uitdrukt,

"Dr. Kuyper, bij dien voeren van een „papieren“ oorlog, van ammunitie voorzag." En daarbij wordt dan gedeeld op het bijbrengen van historisch materiaal voor de verweerschriften van Dr. Kuyper uit die dagen, van diens Dr. LEIDSCHE PROFESSOR en de EXERCITUS DER DOOTSCHIE MALATTIESCHAP tegen Prof. J. J. VAN TOEKENENREKEN en van zijn twee brochures: BIDE OM EEN DUBBEL CORRIGENDUM EN STRIKT GENOMEN, tegen Dr. Bronsveld.

En de arbeid van Prof. Rutgers als School-stichter was gelijktijdig een van verweer en opbouw bij die talrijke meetings op verschillende plaatsen in ons land, waarin hij met zijn ambtgenoot Kuyper en den Curator Mr. L. W. C. KUCHENIUS, in het voorjaar van 1880, het gewichtig belang der op te richten hoogeschool voor het volk bepleitte en tevens de organisatie der Vereniging op die plaatsen voorbereidde. Tot dit laatste behoorde ook, in opdracht van Directeuren, het vermeerderen van de inkomsten der Vereniging en zegt Rullmann van heel deze organisatie, "zij werd doorgezet, dank zij vooral het organisatorisch talent van Dr. Rutgers, die daarbij bovendien zijn afkomst uit een koopmansgeslacht — de familie Rutgers staat uit een oud-patricisch geslacht, dat in de 16e en 17e eeuw tot den Amsterdamschen koopmansstand behoorde (p. 11) — verried in de precieze bereijningen, waarmee hij als goed financier de inkomsten der Vereniging uit bij-dragen en giften wist te berekenen." (p. 91).

Dus voorbereid, brak dan op 20 October 1880 de stichtingsdag der VRIJE UNIVERSITEIT op gereformeerde grondslag aan, en hield Mr. D. P. D. FABRIS, in den namiddag van 21 October als hoogleraar in de JURIDISCHE FACULTEIT zijn inaugurele rede.

"Bij die Stichting trad Dr. Rutgers, de stichter bij uitnemendheid," schrijft Rullmann, "zelve niet op de voorgrond. Dr. HOEDEMAEKER, met de twee andere heeren tot professor in de THEOLOGISCHE FACULTEIT benoemd, hield zijn wijdingsrede. Dr. Kuyper zijn openingsrede, Mr. FABRIS zijn inaugurele oratie, maar Dr. RUTGERS... hield zich stil".

Fijn gevoeld noemt hij het dan ook terecht, dat Prof. FABRIS, aan den feestdag, een dronk der waardeering vroeg voor Prof. RUTGERS, "wiens stem men dezer dagen minder had ver-nomen, maar wiens karakter en toewijding in dit stille schuilen niet minder uitbleek".

Waarop toen Dr. RUTGERS zei, dat niet bij alleen het werk der organisatie had tot stand gebracht; op de meetings het leeuwendeel der speecheen voor Dr. Kuyper was geweest; de Correspondenten een onwaardeerbaar ijver had-den betoond en vooral aan FAIRLAND de eere-toekwam, den energieken stoot voor de zaak te hebben gegeven.

den toorn, waarmee Mozes de tafelen der Wet aan stukken slaat, dien toorn, dien Michel Angelo zoo prachtig in zijn marmeren Mozes heeft uitgehouwen? "In Ex. 11 vs. 8 staat, dat Mozes van Farao uit-ging „in hitte des toorns." En als Paulus Elymas, den tovenaars, uitscheldt voor een „kind des duivels, vol van alle bedrog en van alle arglistigheid", voor „een vijand van alle gerechtigheid." (Hand. 13 vs. 10), kunnen wij er zeker van zijn, dat dit ook geschied is „in hitte des toorns."

Zoo de veronderstelling juist is, — en vele uitingen van Paulus, in zijn brieven geven er aan-deling toe, dat Paulus zoo niet altijd dan toorn-achtig was, mocht had met spreken, — dan zou er zelfs deze overeenkomst zijn tusschen Mozes en Paulus, dat beide „slecht ter tale" waren; en Paulus, die hun bij de uitoefening van hun levens-taak, waarbij zooveel op het spreken aankwam, een voortdurende foltering moet geweest zijn.

En broek dan ook, Paulus heeft een kwaal, een gebrek, een liden gehad, dat hem dikwijls een bron van verdriet en ergernis is geweest.

En treffend is het wel, dat zoowel Mozes als Paulus hetzelfde antwoord krijgen op het gebod hun levens, of God toch die groote beproeving genadelijk van hen zou willen wegnemen. Als Paulus spreekt, om toch verlost te worden van dien vreeslijken doorn in het vleesch, zegt Christus tot hem: „Mijn genade is uw genade."

En als Mozes smeekt, om toch verlost te worden van die vreeselijke uitsluiting uit het beloofde land, antwoordt God hem met bijna dezelfde woorden: „Het is genade", of, zoals onze kant-teekening het duidelijker vertolkt, „Gij hebt genade."

Zoowel Mozes als Paulus hebben het bitterlijk ervaren, dat de weg van een volkleider een weg van liden is. Geen wonder, dat Mozes, op 't einde zijn levens terugziende, op den afgelegen weg, smelt, dat 't uitsnemendste van dit leven moeite is en verdriet. (Ps. 90 vs. 10). En dat Paulus in zijn weemoedigen tweeden brief aan de gemeente van Corinthe, op zijn leven terugblikkend, het o.a. aldus beschrijft: „In doodsgevaar menig-maal... in het reizen menigmaal in gevaar van rivieren, in gevaar van moordenaren, in gevaar van mijn geslacht (van de Joden n.l.), in gevaar van de Heidenen, in gevaar in de stad, in gevaar in de woestijn, in gevaar op de zee, in gevaar onder de valschheid broeders; in arbeid en moeite, in waken menigmaal, in hongers, en dorst, in vasten menigmaal, in koude en naaktheid."

Zoowel Mozes als Paulus hebben een moeilijk en moeizame leven gehad. En ten slotte is er ook nog deze overeenkomst tusschen Mozes en Paulus, dat beiden door God verwaardigd zijn door hun geschriften, medar-beiders te zijn aan den wonderen opbouw der Heilige Schrift.

H. S. S. K.

Buitenland.

Rusland. Een opwekking onder Russische gevangenen.

In de „Mededeelingen omtrent de zending in Zuid-Oost-Europa" vindt men een bericht omtrent een opwekking onder de Russische ge-vangenen in Duitschland. Dit luidt aldus: „Een jaar geleden ontving het Deutsche ministerie van oorlog het bericht, dat er in de kampen van gevangenen onder de Russen een secte van „broeders in Christus" ontstaan was. Men achtte het dienstdaagend om een onderzoek in te stellen. Het bleek nu, dat de nieuwe beweging een uiting is van het „Sundisme", dat in vroeger jaren in Rusland aanhangers won. Volgens alle uitgebrachte rapporten waren deze „Sundisten" bij de commandanten der kampen goed aange-schreven. Zij werden vrij, gehoorzaam, zindelijk, blijmoedig en zachtrinnig, daarbij innig vroom gevond. Daarom werd het verlangen te kennen gegeven, dat deze lieden, zoover als het de militaire discipline toeliet, zooveel mogelijk vrijheid zou gegeven worden, om naar hun geloof te leven en hunne kamersdaden daarvoor te winnen. Aan dit verzoek werd door de hoogste autoriteit voldaan. Sedert zijn in onder-scheidene kampen in het Oosten en Westen van Duitschland gemeenschappen van Russen ontstaan, die door de gevangenen zelve geleid worden. Men vindt daar Duitsch-Russen met Letten en echte Russen vredig te samen, gelijk Lutherschen, Baptisten, Methodisten en andere richtingen van Evangelische Russen eikander verdragen. „Onder deze jonge mannen vindt men velen met brandende harten en met geheele overgave aan hun Heiland en Zijn rijk. Onze kampcommandanten beklagen zich er niet over, zulke lieden onder de anderen te hebben, die zich elken post van vertrouwen waardig toonen. De zegen van de stille zending door verspreiding van tractaatjes en Evangelieverkondiging door gemeenschappelijken arbeid van verschillende Christenen, werkt daar ook kennelijk na."

Met blijdschap namen namen wij van een en ander kennis, als een lichtpuntje te midden van de onuitspreklijke ellende, veroorzaakt door den wereldrij.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VIJAND EN VRIEND.

V.

HET HELLEND VLAK.

Op een morgen kwam Kees een paar uur te laat aan den winkel, iets wat de baas nooit heb-ben kon. Als reden gaf Kees op dat hij zich verslapen had. Maar hij voegde er niet bij hoe dat kwam. Hij was den vorigen avond met anderen bij een vriend te gast geweest. Men had veel gedronken en eerst om twee uur in den nacht ging het gezelschap uiteen. Geen wonder dat ook anderen dan Kees te laat aan den arbeid kwamen. De baas was zeer misnoegd, te meer wijl hij vermoedde, dat de sterke drank weer in 't spel was.

„Hoor eens vriend," sprak hij „dat gaat zoo niet. Er moet een eind aan komen. Er is al zoo veel gebeurd, als ik weer reden tot klagen heb ga je heen."

Wie goed toezag had in de eerstvolgende weken duidelijk kunnen bespeuren, dat het tusschen baas en knecht misliep.

Spit alle verneming bleef hem zijn oude toot nog bij. Al moest hij zich zelf bekennen, dat zijn baas in veel opzichten gelijk had, hij kon er toch niet toe komen met het kwaad te breken. Want de zonde is aan-pakkelijk voor het boze hart, en ook zegt de Schrift: „Zoo terecht: Een iegelijk die de zonde doet is een dienstknecht der zonde."

Soms voelde Kees, die van nature een goed-hartige jongen was, er toch spijt over dat hij, die met het gehele loon in vrede leefde, op voet van oorlog was met zijn baas, die het toch eigenlijk aan het rechte eind had. Dan wilde Kees zijn leven beteren. Doch het kwam er niet toe, wijl hij dit doen wilde in eigen kracht en geen raad of hulp zocht bij God. Zoo verviel hij telkens weer in de oude ongezondheid. Daar kwam hij dat zijn ouders, gelijk wij zagen, het gedrag van hun zoon nog zoo kwaad niet vonden,

als hij maar zorgde dat het voor den baas verborgen bleef.

Zoo ging dan het verkeer met slecht gezelschap zijn ouden gang, en kwam Kees van kwaad tot erger. Hij werd allengs een dobbelaar, een vleesker en een drinker. De sterke drank werd ook hem, gelijk zoo velen, te sterk, en toch kon hij niet nalaten telkens weer naar het ge-vulde glaasje te grijpen, al wist hij ook dat het zijn verderf zou wezen. Want de drank oefent op den mensch een duivelschen invloed.

Het is begrijpelijk dat, al werd ook veel geheim gehouden, baas Peter toch wel een en ander merkte dat hij verdacht vond. Kees kwam nu vaak te laat, werd slordig in zijn werk en maakte blijkbaar verslaafd aan het glaasje. Dat bedroefde den patroon, en hij kon niet nalaten Kees telkens te wijzen op zijn zondig leven, en hem ernstig te vermanen. Toen dit echter niet baatte, ging de baas nog wat verder. Kees had stellig met Nieuwjaar opslag verwacht als gewoonlijk. Maar loonsverhooging bleef uit, en de baas zei alleen: „Ik ben veel minder over je tevreden dan vroeger. Als je het met 's Heeren hulp beter maakt, klim je ook in de verdiensten weer hooger."

Dat was een leelijke streep door de rekening van Kees. Gelijk wij weten hadden zijn ouders hem dwarselijk altijd in zijn kwaad gesterkt, wijl zij het niet erg vonden, en men het zoo nauw niet nemen moest. Dat had Kees aangemoedigd om voort te gaan. Doch hij wist zeer wel dat hun gunstig oordeel goddeels berustte daarop, dat hun oudste zoon goed verdiende, en zijn loon bijna geheel aan moeder afroeg. Kwam hierin verandering dan zou, vermoedde Kees, ook hun oordeel anders worden.

En dat kwam uit. Toen Kees met de boodschap thuis kwam: ditmaal geen opslag, zette moeder een lang en vader een boos gezicht. De laatste vroeg driffig hoe dat kwam.

„Och," zei Kees „hij wil me zeker kwijt wezen. Hij kan niet velen dat ik een onnoozel slokje drink, en eens een preije bebi. Maar 't is toch gemeen iemand zijn loon te onthouden, waar hij hard voor werkt."

„Ja dat vind ik ook," zei vader boos.

„Och hij is te gierig," zei Kees. „Hij gunt zijn evenmenschen niets."

Wat Kees er niet bij vertelde was, hoe vooral den laatste tijd zijn gedrag en werk veel te wensen had overgelaten, evenals zijn komen op tijd. Zijn ouders waren dwaas genoeg hem ook nu weer gelijk te geven. Baas Peter deugde niet, was een uitruiger en zoo meer. Wel liep Kees een geducht standje op, maar dat was omdat hij geen meer geld zou inbrengen en niet dat hij ongelijk had. Dat voelde hij zelf zeer goed en sterkte hem in zijn verkeerdheid. Wat hem daarbij nog meer verbitterde was, dat dat Piet en anderen wel verhooging van loon hadden gekregen.

Het spreekt vanzelf dat Kees van zijn ongeluk moeilijk kon zwijgen onder zijn vrienden, en evenzoo dat die, gelijk zijn ouders, hem gelijk gaven.

„Dat heb je nu van die vromen," zei er een, „ze onthouden iemand zelfs zijn loon."

„Ja," sprak een ander, „en dan hebben ze nog allerlei praat, alsof ze veel beter waren dan een ander."

„Weet je wat ik zo doen?" riep een derde, „ik liet dien gierigen kerel loopen en ging bij een ander in dienst."

Op het laatste zei Kees maar niet veel. Het was dan ook moeilijk uit te leggen waarom hij, als zijn baas werkelijk zoo slecht voor hem was, niet reeds lang was heengegaan. Kees zelf wist dit maar al te goed, en dat juist maakte zijn gedrag zoo alkeurenwaardig.

Het geval werd in en buiten de herberg door de vrienden nog druk besproken. Eindelijk zei er een:

„Hoor eens, Kees, de baas heeft je een leelijke poets gebakken. Dat moeten wij hem ook eens doen."

Deze raad vond algemeene instemming. Maar hoe? Dat was de vraag waarover lang en breed gehabbeld werd. Eindelijk werd men het eens en werd de tijd bepaald.

Op een Zondagavond na kerktijd zat onze middebaas met zijn huisvrouw nog een poosje gezellig te schemeren, in afwachting dat de kinderen thuis kwamen die uit wandelen waren. Juist was de vrouw een oogenblik weg om in de keuken koffie te zetten, toen er op de buitendeur zacht werd geklopt. De smid ging naar de deur om die te openen.

Aan de deur gekomen opende hij die doch zag met verwondering dat er niemand voor stond. Verbaasd — want hij had toch duidelijk kloppen gehoord — zag de baas rond. Hij had nog juist den tijd om te zien hoe in de verte een gestalte haastig tusschen de dikke boomen verdween. Doch de schemering en de afstand maakten het hem onmogelijk ook zelfs te zien of het een man of een vrouw was. Alleen een kind kon het naar de grootte te oordeelen niet zijn.

Maar wat bewoog dien onbekende om aan te kloppen. Was het een grap gelijk die wel meer op het dorp voorkwamen. Hij betwijfelde het, en had juist de deur weer gelaten, toen zijn oog iets bespeurde dat hem althans voor een deel opheldering gaf.

HOOGENBIJK.

Ingezonden Stukken.

(Bullen verantwoordelijkheid van de Redactie).

Grachte Redactie!

Beleefd verzoekt onlertgetekende een kleine ruimte in de Heraut, waarvoor hij voortbaat mijn dank.

Het gebeurt niet veel, dat over ons, als mili-tairen, geschreven wordt in de Heraut, des te meer valt het op als dit wel geschiedt, zooals in het nummer van 11. Zondag. Het was met het oog op de ongeregelheden, die in ons leger hadden plaats gegrepen, en naar aanleiding daarvan werd de opmerking gemaakt, dat onze christen militairen zich trouw moesten betoonen in het belijden en leven van hun beginsel. Nu wil ik, geachte Redactie, hier niets op afdingen en aan deze verneming volkomen recht laten weervaren. Maar waar ik wel over wilde schrijven, bestaat hierin, hoe de geestelijke verzorging van de militairen tot haar recht komt, in het bijzon-der van de zijde onzer Geref. Kerken. Over het algemeen is bij menigen van onze Gereformeerde deze indruk, dat de militairen het nog zoo kwaad niet hebben. Men kon dat soms zoo in gesprekken beluisteren. Immers, er zijn vele Christelijke Militairen Tehuizen, vele tijdelijke militairen tehuizen zijn oppericht, vooral ook in Noord-Brabant. Nu zal ik de laatste wel zijn, die niet waardeeren al het vele goede, dat van dien arbeid is uitgegaan. Het best leeren wij dat waardeeren, als wij ons maar een oogen-blik indenken, hoe het zijn zou, als die tijdelijke

Tehuizen niet bestonden. Maar waar ik voora op wilde wijzen is wel dit, dat de land tusschen de kerk en de gemobiliseerde militairen van Gere-formeerden huize totaal los is. Men staat geheel alleen, op zich zelve. Nu weet ik wel, dat de taak der kerk in dit opzicht zeer moeilijk is, vooral ook als wij letten op de troepenverplaat-singen, die telkens plaats hebben. Zou er echter geen regeling zijn te treffen, die ook bij deze toestanden, toch nog eenigens voorzien zou in de geestelijke behoeften van onze Gereformeerde militairen? Deze dingen wil ik onder de aan-dacht brengen van onze lezers, opdat men een open oog krije voor de geestelijke nooden van onze gemobiliseerde militairen, en ook middelen en wegen bedacht worden, dat de band versterkt wordt tusschen kerk en militairen, welke nu geheel los is.

Hoe toch wordt het leven van honderden, ja duizenden van militairen doorgebracht? Laat mij in korte woorden een beeld be-schrijven, dat echter geheel en al aan de werkelijkheid beantwoordt. Men is ingekwartierd bij de burgers van een dorp, welks woners bijna allen Roomsch zijn. 's Avonds vroeg donker, lange avonden, die voor de militairen verveld zijn. Dan maar de toelicht genomen tot kaartspel, waarmee men den geheelen avond bezig brengt. Dan zeer vroeg naar bed, een langen nacht slapen, want 's morgens om negen uur begint pas de dienst. Laat ons zulk een toestand eens een oogenblik indenken. Onze Gereformeerde militairen (ach, hoe weinige) kunnen het daarin niet uithouden en daarom zoeken zij het militair tehuis op. Maar daar nieuwe teleurstelling, want er is bijna geen licht, omdat er in het dorp geen gas of electriciteit is, en zoo zit men dan in het tehuis bij een klein lichtje van petroleum, dat o zoo schraal toege-meten wordt. En 's Zondags? Naar de kerk gaat men niet, om de eenvoudige reden, dat er geen kerk is. Wel is er een Herv. Kerk, maar daar kan men niet heengaan, omdat daar helaas de zuivere verkondiging van Gods Woord ontbreekt. Nu zal men mij toevoegen: „Maar er is toch nog een arbeid onzer Geref. kerken in het Veld-leger. Immers de vorige week stond nog een lange lijst van predikanten, die zich beschikbaar hadden gesteld voor veldprediking. Ook daar wenschte ik wel iets over te zeggen."

Ik lees daar bijv. dat er predikanten zijn geweest in Eindhoven. Maar nu voeg ik daar dadelijk aan toe: Daar is toch een Geref. kerk en nog wel een predikant, die elken Zondag, behoudens uitzonderingen, daar het woord be-houdt. Ondergetekende heeft zelf eenigen tijd te Eindhoven doorgebracht en mocht daar altijd met voldoening opgaan onder het gehoor van Dr. Jan-sen, den predikant van de Geref. kerk aldaar. En nu is het zoo pijnlijk, als men in een plaats ligt, waar geen kerk is en geen predikant, zelfs geen veldprediking, dat men ook van onze Geref. Kerken totaal niets bemerkt, dat men den Zondag zoo geheel tegen zijn wensch moet doorbrengen. Gelukkig, dat er nog zijn met wie men zich één gevoelt, met wie kan gesproken worden over de dingen van Gods Koninkrijk. Dan ge-veldt men den broederband die trekt en is het nog een gevoelen, dat wij te samen over de hoogste belangen met elkaar kunnen spreken. Maar hoeven zijn er niet die door den grooten stroom worden meegeroerd en voor wie de mobilisatie een groote geestelijke schade is?

Zij er veel gebed voor onze militairen, in onze samenkomsten der gemeente, en late men vooral niet, om in de bediening des Woords op deze zaak te wijzen met alle ernst en drang der broederlijke liefde. Maar laat vooral de gemeente, waar veel militairen zijn, toch ook al het mogelijke doen, om hen te lokken en te trekken tot de bediening des Woords. Ook in dit opzicht doet wij soms bittare ervaringen op. Het is mij toch voorgekomen, dat ik in een Geref. Kerk komende, juist de achterste banken zag aangewend van het Kerkgebouw. Onoedip te zeggen, dat zoo iets afstoot. Hopende, dat deze regelgevoel om iets afstoot bijdragen, dat aan onze Geref. militairen worde gedacht, opdat de geestelijke belangen van onze militairen bevoor-deld worden, tot zegen voor Kerk en Vaderland, tot de komst van 's Heeren Koninkrijk, ook in ons leger.

Hoogachtend,

Korpl. KORTVELD.

1-III-7-R. I. IV Divisie Veldleger.

Veldleger, 5 November 1918.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Berlikum, P. Ch. van der Vliet, te Oosterend (Fr.). — Wilnis, L. van Loon, te Aarlanderveen. — Raard, J. Wijmenga, cand. te Garip. AANGENOMEN: Zuidbroek (Gron.), R. Heideema, te Heineboord. — Monnikendam, C. Koppelaar, cand. te Stad a/h Haringvliet. BERADT: Vries (Dr.). M. Meindersma, te Leek (Gron.). — Warkum, L. J. C. Kreyt Jr., te Hulsum bij Leeuwarden.

Krabbenijde. Onze geliefde prediker, Dr. A. H. Nieboer, mocht zijn zilveren ambtsjubileum viere, herdenken hoe hij voor 25 jaren den Herdenaf opnam, en als Heider en Leeraar gesteld werd in den wijngaard des Heeren te Aalten. Op 18 Novem-ber hield de jubilaris in het midden der gemeente, van ambtelijke vrienden van nabij en van verre, een korte feestrede, aan de hand van 1 Tim. 1:12. Hierna was ouderling Vogelara de tolk van Ker-keeraad en gemeente, in warme woorden gewagende van de liefde, welke Herder en gemeente als een onoverbrekbaren band samenmoede.

Standaerd werd na deze toespraak aangeheven Psalm 134:3. Vervolgens toonden hun belangtel-ling, en gaven uiting aan wat in het hart leefde ach-tervolgens: Dr. van der Veen, van Goss; Dr. van der Kooij, van Bergen op Zoom; Dr. Smaal, van Oud-Vossemeer; Dr. Bouma, van Middelburg; de hr. de Graaf, leerend oud, te Poortvliet en Dr. Drenth, (bijzonder vriend van Dr. Nieboer), geestelijk ver-zorger van Wolfheer. Laatstegevoerde sloot de rij van Dr. Westerbeek van Eerten te Kampen en de felicitatie over te brengen van Dr. Verburg van Hol-vert.

Aller grondtoen was „dank aan den Koning der Kerk" voor het groote voorrecht dees ure geschon-ken. Als bewijs van waardeering werd namens de gemeente een prachtig cadeau aangeboden, en door de Jongelings Vereniging „Excelsior" de Biblio-theek van den jubilaris verrijkt.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Barneveld (van P. de Loos), K. J. van den Berg, te Ermelo. — Aarlanderveen, J. J. H. Klomp, te Marken. — Jlist, E. de Bruijn, te Westmaas. — Aalburg en Heesbeen (bij Beusden), W. J. van Lohorst, te Noorden. — Aalsum, J. Visser, te St. Anna Parochie.

AANGENOMEN: St. Michiel-Gestel, F. J. A. de Jagher, te Helsenaven. — Slidrecht, F. E. van Santen, te Hoogkarspel. — Babylonbroek (toez.), E. van Asch, cand. te Eethen.

BERADT: Watergang (N-H.), A. L. Th. van der Ven, te Moordrecht. — Brake, E. V. J. Japchen, te Aalst. — Amsterdam (vaz. De Sopper), K. E. Gravemeijer, te Voorgburg. — Elerland (toez.), J. A. F. Manus v. d. Jagt, te St. Anthoniepolder.